Parthenium hysterophorus

Synonyma: *Argyrochaeta bipinnatifida, Parthenium lobatum, Villanova binnatifida*
České jméno: sambaba obecná
Anglické jméno: parthenium weed
Čeleď: *Asteraceae*

Obr. 1 Porost sambaby obecné. Foto: Biswarup Ganguly

Původ: Pochází ze subtropických oblastí Severní, střední a Jižní Ameriky.

Sekundární rozšíření: V Jihoafrické republice prvně zaznamenán v roce 1880. Masivně se zde povodněmi rozšířila zhruba o 100 let později. V 50. letech 20. století byl druh náhodně zavlečen do Austrálie a Indie. Dnes je rozšířena v 15 asijských a 15 afrických zemích, Austrálii a několika oceánských ostrovech. V nedávné minulosti byl hlášen její výskyt v Polsku a Belgii. Nicméně rostlina byla ale ihned eradikována, takže v Evropě zatím není rozšířena.

Rozšíření v ČR: Na našem území nebyla dosud zaznamenána.

Cesty zavlečení: Náhodně s osivem obilovin či travních směsí. Z míst zavlečení se pak může rychle šířit samovolně do okolí.

Popis: Jde o jednoletou bylinu, s habitem popínavé a plazící se rostliny. Vytváří koberce porostů a jednotlivé rostliny mohou dorůstat až 200 cm délky (ve své domovině ale jen 30–90 cm), mohutně kořenící. Lodyha je přímá a bohatě se větví. Listy a stonek jsou pokryty krátkými jemnými trichomy, jejichž tvar a uspořádání jsou důležitými znaky při určování

druhů v rámci rodu – rod sambaba zahrnuje celkem 16 druhů, všechny s původem ve stejné oblasti jako zde popisovaná s. obecná. Její listy vyrůstají střídavě, jsou řapíkaté a v obrysu vejčité až eliptické. Bývají jednou až dvakrát zpeřené a jejich rozměry se pohybují v rozpětí 3–20×2–10 cm. Úkrojky listů jsou kopinaté až čárkovité, až 5 cm dlouhé a 1,5 cm široké. Latnatá květenství jsou tvořena 5–6 samičími úbory (na okraji) a 12–60 samčími (uprostřed). Plodem jsou 1,5–3,5 mm dlouhé černé zploštělé nažky.

Obr. 2 Detail květu sambaby. Foto: Jim Conrad

Obr. 3 trichomy na stonku. Foto: Sheldon Navie

Obr. 4 Sambaba obecná. Foto: Jim Conrad

Ve své domovině preferuje vlhké humózní půdy a vyskytuje se do výšky 2500 metrů nad mořem. V územích s průměrnými ročními srážkami pod 500 mm přežívá velmi obtížně. Roste jako plevel na člověkem přeměněných stanovištích (rumiště, pole, okraje cest, často na plantážích kávovníku či palmy datlové).

Obr. 5 Kvetoucí rostlina. Foto: Sheldon Navie

Riziko: Nepříjemný invazivní druh, který zarůstá nově obsazené plochy – zejména louky či světlé lesy. Jde též o nepříjemný plevel, zarůstáním např. snižuje úživnost pastvin. Kromě toho je jedovatá pro pasoucí se dobytek, kterému způsobuje trávicí problémy, které mohou končit i smrtí. Dále se jedná o nepříjemný alergen, způsobuje respirační problémy a kontaktní dermatitidy, proto je při kontaktu s touto rostlinou nutná opatrnost.

Možnosti záměny: nejsou

Likvidace: Mechanické metody nejsou příliš doporučovány vzhledem ke zdravotním rizikům. Rostlina vykazuje dobrou schopnost regenerace i z malých úlomků. Nejúčinnější metodou se jeví chemická likvidace, pomocí akrazinu, pikloramu, kyseliny dichlofenoxyoctové (2,4-D) či glyfosátu. V Austrálii proběhly též pokusy s likvidací pomocí řízených požárů či biologického boje (některé druhy hub rodu *Puccinia* či brouci *Zygogramma bicolorata, Listronotus setosipennis, Smicronyx lutulentus a* motýl *Epiblema strenuana*).

Zdroje:

http://botany.cz/cs/parthenium-hysterophorus/
http://www.cabi.org/isc/datasheet/45573
https://www.eppo.int/QUARANTINE/Alert_List/invasive_plants/Parthenium_hysterophorus.htm
Obr. 1: Biswarup Ganguly: Parthenium - Howrah 2011-01-09 [8. 9. 2016] Dostupné na: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Parthenium_-_Howrah_2011-01-09_9931.JPG
Obr. 2: Jim Conrad [8. 9. 2016] Dostupné na: http://www.backyardnature.net/yucatan/feverfew.htm
Obr. 3: Sheldon Navie [8. 9. 2016] Dostupné na: http://keys.lucidcentral.org/keys/v3/eafrinet/weeds/key/weeds/Media/Html/Parthenium_hysterophorus_(Parthenium_Weed).htm
Obr. 4: Jim Conrad [8. 9. 2016] Dostupné na: http://www.backyardnature.net/yucatan/feverfew.htm
Obr. 5: Sheldon Navie [8. 9. 2016] Dostupné na: http://keys.lucidcentral.org/keys/v3/eafrinet/weeds/key/weeds/Media/Html/Parthenium_hysterophorus_(Parthenium_Weed).htm

Autor: Tomáš Görner, AOPK ČR (tomas.gorner@nature.cz)

Vytvořeno: 8. 9. 2016